No. 1 ZOMERMAAND 1936

DE WOLFSANGEL

STRIJDBLAD VOOR NEDERLANDSCH VOLKSBEWUSTZIJN

ONDER LEIDING VAN Mr. H. REYDON, OUDEGRACHT 194, UTRECHT

UITGAVE - NENASU - POSTBUS 74 - OUDEGRACHT 194 - UTRECHT
ABONNEMENTEN F 1.50 PER JAAR (F 0.75 PER HALF JAAR) LOSSE NUMMERS 15 CENT
GIRO 207915 t.n.v. VOLK EN VADERLAND - ADVERTENTIETARIEVEN OP AANVRAAG

De Wolfsangel

De Wolfsangel!
De naam verplaatst de gedachten naar den tijd, dat wolven ons vaderland nog onveilig maakten.
Die tijd ligt niet eens zoo heel ver achter ons — een goede anderhalve eeuw; dat wil zeggen: enkele geslachten. Nog in de 18e eeuw kwamen des winters wolven in de woeste streken van Nederland voor. Die anderhalve eeuw, dat ons land vrij van wolven is, zinken in het niet bij de duizenden jaren, gedurende welke deze verscheurende dieren voor den eenzamen boer, den herder en houthakker een gevreesd gevaar waren.
De wolf neemt in de volksverbeelding van de Noordelijke volken een groote plaats in. In sage, sprookje en spreekwijze komt hij voor als het gevaarlijke dier, dat den mensch dreigt te verslinden. De wolf is het sluipende doodsgevaar, de alles verslindende vernietiger van het leven.
Tegenover de immer het leven bedreigende vernietiging echter staat rechtop en fier de stoere levenswil, het innerlijk levensgeloof der Noordsche volken.

De gevelsteen met den wolfsangel tusschen het jaartal

Wel zagen onze voorouders de natuur jaarlijks sterven en wisten zij, dat mensch en dier evenzoo uiteindelijk moeten sterven; maar zij wisten ook, dat jaarlijks de natuur herleeft. Wanneer in den langen nacht en den grauwen nevel van Midwinter de zon geheel onder den einder verdwenen scheen, dan leefde in hun hart de hoopvolle zekerheid, dat hij weldra weer grooter en sterker zou worden en met Midzomer stralend zou zegevieren. Wel zagen zij mannen en vrouwen sterven, maar het geslacht en het volk bleven. Het leven zelf is onverwoestbaar.
In symbolen liet deze innerlijke zekerheid zich uitdrukken. Wat die symbolen zeiden, was w a a r. Aanschouwing dier symbolen, dat voelden zij, versterkte in hen de zekerheid der groote levenswaarheden, wanneer onder de slagen van het lot hun vertrouwen wankelde en hun ziel dreigde te bezwijken onder beproevingen.
In runen en symbolen school daarom een geheimzinnige kracht, die de ziel versterkte in ongeluk en nood. Daarom bracht men runen en symbolen aan op huis en huisraad, op vaatwerk en wapens, opdat wie deze teekens aanschouwde, uit hun aanblik zielskracht en verzekerdheid van het eeuwig bestel der wereld zou putten.
Zoo vormde men door verbinding der runen ᛋ (rechtop geschreven ᛊ) en ᚾ het symbool, dat de volksmond den wolfsangel noemde; wellicht omdat men het ter waarschuwing en bescherming vaak aanbracht, waar gevaar van wolven te duchten was. De ᛋ of ᛊ (s) beduidde symbolisch „sig" (zege, Duitsch Sieg) en de ᚾ (n) „not" (nood). Dit symbool van de zege in nood bracht men aan, waar men gevaar wilde weren.
Zoo vinden wij het teeken ook door ons voorgeslacht gebruikt. De hierbij afgebeelde gevelsteen met den wolfsangel in een huis te Oudewater is er een voorbeeld van.
De wolfsangel, als symbool van de zege in nood en gevaar, is daarom het symbool van dit tijdschrift, dat ons volk wil wapenen met moed en zelfvertrouwen.
Niet in verachting van anderen, maar in eerbied voor zichzelf en in liefde tot het volkseigene ligt de kracht, die een volk groot maakt.
Ons volk heeft het recht, zijn afkomst en geschiedenis te kennen, zijn erfdeel te bezitten en te verdedigen, zijn eigen aard te handhaven. De Wolfsangel wil ons volk zichzelf leeren kennen in heden en verleden, opdat het daardoor de innerlijke kracht zal ontwikkelen om zich een toekomst te veroveren.

Ons kenteeken

De wolfsangel is het teeken (vermoedelijk ontstaan uit een verbinding der runen ᛋ, ᛊ zege, overwinning en ᚾ nood, gevaar) waarmede de Germaansche volken plaatsen plachten te kenmerken, waar wolven zich hadden vertoond. De wolfsangel diende tegelijk als waarschuwing voor wie ter plaatse mocht komen en als magisch teeken rer bescherming in gevaar.
De wolfsangel is daarom het symbool van dit tijdschrift, dat zich ten doel stelt ons volk bewust te maken van eigen aard en eigen kracht, opdat het zich zal kunnen handhaven te midden der gevaren, die zijn bestaan bedreigen.

De steen in den voorgevel

EER

„Een vroom gemoet
acht eer voor goet."
Rembrandt.

De eer van de vlag, van een volk, van een land! Is dat een overdreven begrip? Wie dat meenen, hechten er daarom geen waarde aan. Zij, die er wel aan gelooven, zijn te schuchter en zwijgen er over, omdat zij van meening zijn, dat het toch niet geeft om over de waarde van deze dingen te spreken. Voor de eer van den enkeling weet men wel op te komen; niemand laat zich „de kroon van het hoofd halen"! Voor de familie-eer hebben velen zeer veel over, tot zelfs hun geld. De eer van het dorp of van een stad vindt verdedigers, hetzij men van Oss is of van Kampen. Aantasting van de eer van een beroep kan men ontgaan door er een buitenlandsche benaming aan te geven. De eer der Friezen en der Limburgers is tastbaar. Maar de eer van het Nederlandsche volk, de eer der Nederlandsche vlag, de eer van Nederland.....

Eer is teer — wat niet wil zeggen, dat ieder er den mond over houdt, doch dat ieder er de hoeder van is. De eer van de vlag wordt niet bewaard in archieven of in musea, doch temidden van het levende volk, op een eenzame Rijnaak en in de uithoeken der wereld. De Nederlander onder zijn vlag en met zijn vlag hoedt haar, omdat zij uitdrukking geeft aan het diepste wat in hem leeft; omdat zij de saamvatting is van zijn familie, zijn stam en de plek grond, die hem 't liefst in de wereld is, omdat zij spreekt van verleden, heden en toekomst van zijn volk. Hij bewijst haar eer, zijn vlag, die onderging in veldslagen, doch herrees op wereldzeeën; zijn vlag, waar Nederlanders onder stierven op de grenzen der aarde en die Nederlanders troostte in hun vernederingen als natie; zijn vlag, wier kleuren hem spreken van een verbondenheid met een volk, zijn volk.

Want dat is de eer van een volk, dat geen der volksgenooten zich schaamt, dat hij er deel van uitmaakt. In voorspoed en tegenspoed, in nedergang en in opgang, weten de landszonen zich te zijn: van dat volk. Hij, die dat weet, spot niet over zijn volk, hij is niet en nooit tegen dat volk, maar immer weer van dat volk.

De tekortkomingen van dat volk zijn de zijne, de fouten ook en als hij dat weet, is er geen berusting, doch een zich inzetten, opdat datzelfde volk er niet aan te gronde gaat.

Een volk, dat het waard is, heeft een land, zijn land, waar de graven liggen van hen, die ons voorgingen. Dat stemt ons niet droef, niet weemoedig, doch brengt ons in herinnering, dat wij één zijn met hen. De eer van dat land, ons vaderland, eischt van ons, dat wij het schoone op het land en in de stad instandhouden; eischt van ons, dat wij dat schoone zien en er in leven. Dat land eischt ons op bij het leven, ja zelfs met het leven.

De eer van onze vlag, van ons volk en van ons land is een hoog goed, dat veilig is, wanneer de Nederlandsche man en de Nederlandsche vrouw ook hierin Nederlanders zijn.

Museum voor volkskunde

Te Lievelde bij Groenlo is in de Oud-Saksische boerderij „Het Erve Kots" een museum geopend voor volkskunde. De groote boerderij met een wei- en bouwlanden-complex van ettelijke bunders is meer dan 400 jaar oud en heette in den volksmond vroeger „Het klein Aovink". Na het overlijden van den vorigen eigenaar, den heer H. E. Kots, ging zij in eigendom over aan den landbouwer B. A. Weenink, die haar thans als museum heeft ingericht.

Onder leiding van dr. Bursch zijn door den rijksopsporingsdienst op de gronden van „Het Erve Kots" reeds opgravingen gedaan, welke binnenkort voortgezet zullen worden.

Het museum bevat voorwerpen, die blijkens mededeelingen van deskundigen in geen enkel museum hier te lande te vinden zijn, o.a. een tweetal halssnoeren, gevonden in een Frankischen grafheuvel, welke op de gronden van het Erve ligt. De vijf vertrekken van de boerderij zijn geheel voor de plaatsing der diverse historische voorwerpen benut. Gebinten en sporen der boerderij zijn allen van eikenhout. Voorts is aanwezig een zeer oude kelder met kruisgewelf. Het oorspronkelijke plan van den eigenaar was, de boerderij te verhuren, doch toen men tot de ontdekking kwam dat èn boerderij èn grondencomplex zeer merkwaardige bijzonderheden verborgen hielden, werd dit voornemen overboord gezet en rijpte de idee: stichting van een museum, hetgeen nu werkelijkheid geworden is.

Op den openingsdag mocht het zich reeds in een druk bezoek verheugen.

Het huis met den wolfsangel te Oudewater in zijn omgeving

Naar het voorbeeld van Guido Gezelle

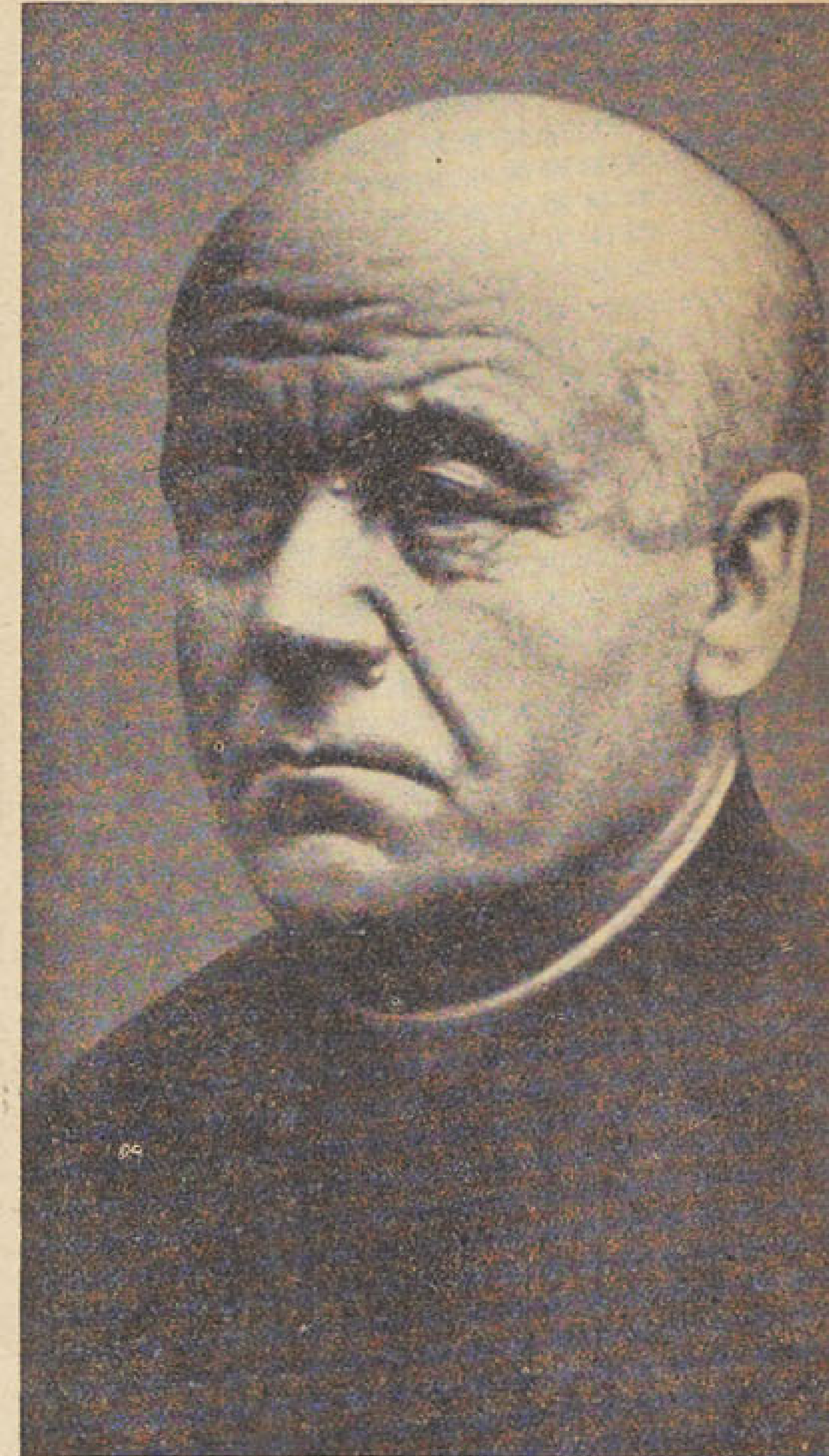
Er was een tijd, dat enkele onzer volksgenooten in West-Vlaanderen, jaren geleden, in oogenblikken van inkeer plotseling beseften, hoe onze Dietsche taal aldaar was bedolven onder Fransche guirlandes. Die het beseften, waren maar enkelen. Het waren De Bo, Gezelle, de Flou, stille menschen, die getrokken waren in de dagelijksche verschijnselen van het leven en die keken naar de woorden, zegswijzen en uitdrukkingen, zooals een kind kijkt naar een waterspin, een puiteken, een krevelend kobbeke.
Zij waren door de woorden geboeid! Zij ontdekten er alle dagen nieuwe. Zij schreven ze op en zetten erbij alwaar ze die woorden hadden gehoord. In de groote studeerkamer van Karel de Flou te Brugge lagen honderdtallen stapeltjes kleine papierkens, de grootte van een halve briefkaart — en op elk papiertje stond een gehoord woord of een spreekwoord. In Vlaanderen zijn er een aanmerkelijk aantal volksgenooten, die op deze wijze de verlorene taal weer hebben uitgenoodigd terug te keeren binnen den beschaafden Vlaamschen huiskring. De guirlandes wierp men weg!
De Bo gaf zijn „West-Vlaamsch Idioticon", Gezelle zijn „Loquela" en de Flou zijn deelen-dikke beschrijving van plaatsnamen. Vele menschen vonden er hun plezier in, om aan deze drie geleerden merkwaardige uitdrukkingen te bezorgen. De taalschat werd bij elkaar gezocht, zooals men perels zou zoeken aan een parelrijk strand.
Wat een arbeid! Een van de taaiste vormen van verzet aan het front, dat Taalgrens heet. Een kultureel gevecht, waar al te weinig volksgenooten in Nederland van weten. Een oprechte Dietsche arbeid, die onnoemelijk veel vruchten heeft afgeworpen; want geheel die woordenschat is teruggevloeid in de Zuid-Nederlandsche letterkunde en verschillende dezer woorden en gezegden hebben hun intrede gedaan in het Nederlandsch-van-boven-den-Moerdijk.
En toch wordt ook in het Noorden in dezen geest gewerkt en stond er onlangs nog een opwekking in de dagbladen om medewerkers te werven voor het Centraal Bureau voor Nederlandsche en Friesche Dialecten.
Als men nagaat, hoeveel Fransche woorden in ons spreek-Hollandsch zijn binnengedrongen en hoe b.v. de taalcommissie van 't Algemeen Nederlandsch Verbond daar al jaren vruchteloos tegen strijdt, dan gaat men toch beseffen, welk een taak er in Nederland nog te wachten ligt, om de redding der Dietsche Taal tuchtvol ter hand te nemen. Laten de gewetensvollen daar eens over denken en laten ze wat gaan doen!
Die van Dale's Groot Woordenboek der Nederlandsche Taal heeft, die Loquela van Gezelle bezit; die nog een de Bo kan bemachtigen; die misschien in het bezit is van Dr. J. G. M. Moormann's werk De Geheimtalen, met zijn bronnenboek — die heeft reeds meer dan genoeg om aan den arbeid te gaan.
Het is immers een kwestie van liefde en aandacht! Het is alleen maar een zich aanwennen om op te letten op wat de menschen zeggen en U dan af te vragen, of ge zelf zoo'n woord kent en als ge het niet gebruikt, te zien of het in Uw woordenboek staat. Ieder mensch heeft haast nog wel een woordenboek en wij kijken het dan desnoods na in de genoemde werken. Dit werk kan iedere bedaagde van op zijn stoel doen! En wat ons anders uit de vingers glipt door het toedoen van den „vijand binnenshuis", dat sterft niet meer weg. Rijkdom, rijkdom van den geest en van de ziel onmetelijk.
In Vlaanderen heeft een heele schare van sprekers, zangers, dichters, schrijvers, journalisten, predikanten, leeraren, dezen teruggewonnen taalschat weer in het Volk gedragen en men is daar nu al een menschenleven mee bezig!

GUIDO GEZELLE

de groote Vlaamsche dichter, geboren in 1830, overleden 1899

Bekendste dichtbundels:

„Tijdkrans" . 1893
„Rijmsnoer" . 1897

Als de Noord-Nederlander in Zuid-Dietschland komt en hij hoort daar een dialekt met Fransche woorden doormengeld, dan wordt hij getroffen door de verkommering van het Dietsch. Maar wanneer hij of zij dan eens een bewust-Vlaamsch midden treft, waar de beschaafde taal in eere is hersteld, dan bemerkt hij wat er is bereikt.
En bovendien! Men hoort als Noord-Nederlander wel, welke Fransche woorden de Vlaming gebroken gebruikt, maar de Fransche woorden, die men zelf gebruikt (en dat zijn andere!) hoort men niet, maar die verneemt de Vlaming weer het best!
Laten wij naar het voorbeeld van Gezelle aan het opletten gaan; laten wij redden, koesteren, verzorgen; laten wij opschrijven, zamelen, vergaeren; laten wij de ooren open zetten. Laten wij iets moois van elkaar overnemen — iedere gouw heeft van die pittige gezegden; laten wij vooral niet denken, dat wij daarvoor hier te nuchter zijn en dat die West-Vlamingen romantische lieden waren. Ook boven den Moerdijk kan er Dietsche warmte leven. Ook hier kan het koninklijke vaandel der gespierde taal, uit zuivere innerlijke Dietsche sterkte worden geheschen!
Daarom geen spellings-ontaarding, maar streven naar daadwerkelijke Dietsche Kultureele eenheid.
Hoog het Dietsch!

De Nederlandsche namen der maanden

De Wolfsangel zal voor de maanden van het jaar alleen de Nederlandsche namen gebruiken. De gebruikelijke Latijnsche namen zeggen niets tot ons volk; de Nederlandsche namen daarentegen zijn zinrijk. Heel het jaar van den boer ligt er in besloten.
Wij laten ze hier volgen: Louwmaand, Sprokkelmaand, Lentemaand, Grasmaand, Bloeimaand, Zomermaand, Hooimaand, Oogstmaand, Herfstmaand, Wijnmaand, Slachtmaand, Wintermaand.
Om de twee hoofdpunten van den kringloop: Midwinter en Midzomer, groepeeren zich de maanden. Vóór Midzomer de opgang; na Midzomer de neergang tot Midwinter. Op het ontluiken volgt de oogst en het afsterven. Deze kringloop van het jaar speelt een groote rol, niet alleen in het leven van den boer, maar in het leven van het geheele volk.

De Jellinge-runensteen, waarvan in bijgaand artikel sprake is, is afkomstig uit de 10e eeuw. Hij is driekantig en draagt op zijn zijden opschriften, in runen geschreven. De tekst luidt:
„haraltr kunukr bad kaurua kubl dausi aft gurm fadur sin aukt aft thaurui mudur sina sa haraltr jassar van tanmaurk ala auk nurviak auk tan. . (onleesbaar) kristna";
hetgeen beteekent:
„Koning Harald liet dezen gedenksteen maken voor Gurm, zijn vader en Thyra, zijn moeder; die Harald, die voor zich geheel Denemarken en Noorwegen verwierf en de Denen tot Christenen maakte."
De steen is genoemd naar het plaatsje Jellinge, waar hij in de 16e eeuw werd opgegraven en thans buiten de kerkdeur ligt. De koning Harald, die hem oprichtte, was Harald Blauwtand (Blaatand), die Noorwegen veroverde en de invoering van het Christendom in Denemarken bevorderde. Zijn zoon, die heiden bleef, kwam tegen hem in opstand en versloeg hem.
De steen is merkwaardig, omdat hij een der oudste opschriften bevat, waarin de naam Denemarken wordt genoemd. Overigens zijn er in Denemarken tal van dergelijke steenen, meerendeels minder fraai bewerkt dan die van Jellinge.

Runen

Zooals bekend, is aan de universiteit van Utrecht, ter gelegenheid van haar 300-jarig bestaan, een afgietsel van een runensteen uit Denemarken aangeboden. Op dezen steen bevinden zich gebeeldhouwde ornamenten en ook een in runen gebeiteld inschrift.
Wat zijn runen? Waar komen zij vandaan? Kenden ook onze voorouders dit schrift? Allemaal vragen, die ons aangaan, wanneer wij ons huidig geslacht zien als één schakel in een langen keten, waarvan het eene eind onzichtbaar wordt in het verre verleden onzer germaansche oudheid, terwijl wij zelf medearbeiden aan het andere eind, dat nog in de toekomst besloten ligt.
Runen waren ook bij ons voorgeslacht bekend, getuige o.a. de vondsten in de terpen; wij weten, dat alle Germaansche volken dit schrift gekend hebben.
Was hun cultuur dan van dien aard, dat zij er een schrift op nahielden?
Er was een tijd, en de meeste Nederlanders zijn dien tijd nog niet ontgroeid, dat onze voorouders stelselmatig als halve wilden werden voorgesteld, die eerst door de Romeinen „beschaafd" werden. Wanneer er dan eens iets ontdekt werd, dat van een hooge cultuur onzer voorouders getuigde, dan vroeg men dadelijk: vanwaar is dit „geimporteerd"? Natuurlijk kon het niet een zelfstandig voortbrengsel van het Noorden zijn; het moest van elders „geïmporteerd" zijn en dan liefst uit het Oosten.
Zoo is het ook met het runenschrift gegaan. Dat hadden de Germanen natuurlijk ontleend aan de Phoeniciërs, of aan de Grieken, of de Romeinen en liefst ook betrekkelijk laat. De mogelijkheid, dat het runenschrift echt oudinheemsch zou kunnen zijn, werd nauwelijks overwogen. Deze tijd van onderschatting onzer voorouders loopt ten einde. De bewijzen van het dwaze der traditioneele voorstelling worden steeds talrijker en wij herwinnen hiermee een gepast zelfrespect. Herwinnen, want het is slechts een tijdelijke kwaal geweest.
In den tijd der Hervorming leefden in Zweden Johannes Magnus van Uppsala, aartsbisschop der R.K. Kerk en diens broer Olaus Magnus. Beide hebben door de Hervorming Zweden moeten verlaten en zijn in Rome gestorven. En nu zou men meenen, dat zij allicht de vraag: is het runenschrift eigen of ontleend?, door een zuidelijken bril zouden zien. Doch neen, juist hun komt de eer toe de eersten te zijn geweest, die voor den oud-inheemschen oorsprong van dat schrift opkwamen. Zij hadden het zelf ook nog gekend en wijzen in hun geschriften (ongeveer 1555) er op, hoe de boeren elkander brieven schreven, „gekerfd in hout". Ook schreef men runen op berkenhout of op huiden.
Tot ongeveer 1800 is het runenschrift nog in Dalerne in gebruik gebleven.
In 1636 schreef in Denemarken Ole Worm over het runenschrift en hij was de eerste, die het met de latijnsche en grieksche letters heeft vergeleken en de verwantschap der runen met het latijnsche en grieksche schrift aantoonde, zonder daarin een bewijs van afleiding te willen zoeken. Dat zou eerst in een lateren, zoogenaamd verlichten tijd gebeuren!
Wij allen leerden op school, dat het schrift van de Phoeniciërs stamt[1]).
Er zijn vele en zeer spitsvondige theorieën opgesteld om de beweerde afleiding der runen uit het Zuiden en Oosten te bewijzen, doch bevredigend waren deze oplossingen niet — en thans, nadat men als het ware alles gedaan heeft wat mogelijk was om te bewijzen, dat de runen ontleend, en niet oud-inheemsch zijn, nu eerst zoekt men in een andere richting en blijkt het, dat men op het rechte pad is gekomen!
De bekende geleerde Gustav Neckel heeft in 1933 een voordracht gehouden, waarin hij tot de slotsom komt, dat de runen een „gemeenschappelijk oud bezit van de Europeesche Kentum-volken" zijn geweest[2]), d.w.z. een gemeenschappelijk bezit van het westelijk deel dier volkengroep, die de indo-germaansche oertaal sprak, en waaruit de voorouders der Germanen, Romeinen, Kelten en Grieken zijn voortgekomen.

Korte, zgn. noordsche runenrij

ᚠᚢᚦᚨᚱᚴ : ᚼᚾᛁᛅᛋ : ᛏᛒᛚᛘᛦ

f u th o r k   h n i e s   t b l m y

Oudste, algemeen germaansche runenrij

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹ : ᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊ : ᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

f u th a r k g v   h n i j e p r s   t b e m l ng d o

Maar wanneer het oorspronkelijke runenschrift de schepping is van datzelfde oervolk, dat de Indo-Germaansche taal heeft gesproken, kan het runenschrift onzer voorouders dus niet ontleend zijn aan het Grieksch-Romeinsche alphabeth (laat staan aan de Semieten). Het staat op voet van gelijkheid met de oud-Grieksche en oud-Romeinsche schriftteekens[3]).
Tot slot zegt Prof. Neckel dan: „het indo-germaansche runen-schrifttype is niet alleen ouder dan het phoeniciesch-semitische, ... maar ook ouder dan het egyptische hiëroglyphenschrift."
Menige lezer kijkt hier wellicht verwonderd op, opgevoed als hij is bij de voorstelling, dat onze voorouders geen oude cultuur hadden; doch het zal o.m. de taak van dit tijdschrift zijn, telkens op het tegendeel te wijzen.
Dat het laatste woord over de afkomst der runen hiermee niet is gesproken, spreekt vanzelf; Prof. Neckel zegt het zelf met nadruk. Maar het verheugt ons, dat ook op dit terrein een nieuw geluid wordt gehoord en dat er ook hier geleerden zijn, die niet meer bevangen en bevooroordeeld zijn door het dogma, dat het Noorden alle cultuurwaarden vanzelfsprekend heeft „geïmporteerd."
Wij willen niet van dit onderwerp afstappen, zonder er op te wijzen, dat de runen, naast letterteekens, ook als magische teekens gebruikt werden. Maar als letterteekens getuigen zij van een zeer bijzonderen aanleg. Er is een fundamenteel verschil tusschen een schrift, dat uit een zoo klein aantal teekens bestaat (zooals de runenreeksen en ons alphabeth), waarmee alle woorden weergegeven kunnen worden, en de omslachtige schrijfwijze met beeldteekens, zooals b.v. de Egyptische hiëroglyphen, waar ieder woord een eigen teeken moet hebben. Hoeveel genialer is de schepping onzer oer-voorouders!

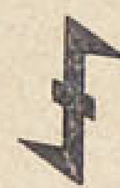
1) De Phoeniciërs hadden er wel iets mee te maken, want onze letternamen en de volgorde van het alphabeth komen van dien kant.

2) Uitgegeven in: Erstes Nordisches Thing 1933 (Angelsachsen Verlag, Bremen).

3) W. Grimm wees overigens reeds 1821 in deze richting van gemeenschappelijke afkomst, welke opvatting — als niet-passend bij een vooropgezette meening dier dagen, dat alle beschaving uit het Oosten kwam — voor allerlei gekunstelde ontleenings-theorieën moest wijken.

Zoek den Wolfsangel!

De Wolfsangel, het symbool van dit maandblad, komt ook elders voor dan in Oudewater.
Waar?
Het antwoord op die vraag verwachten wij van onze lezers!
Geeft uw oogen de kost, wanneer ge door onze oude steden en dorpen loopt. Ge zult er veel schoons en merkwaardigs zien, waar uw oog wellicht nooit eerder op gevallen is. Dingen, waarin ons voorgeslacht uitdrukking gaf aan wat het beleed en beleefde; waarin zijn levenshouding en wereldbeschouwing symbolisch zijn neergelegd.
In de volgende nummers van de Wolfsangel zullen wij telkens gelegenheid hebben op dergelijke dingen te wijzen.
Maar waar ge den wolfsangel kunt tegenkomen, dat vertellen wij U niet. Dat moeten onze lezers ons nu eens vertellen.
Wie in de komende maanden ergens den wolfsangel tegenkomt, hale zijn fototoestel voor den dag.
Want elke nieuwe foto van den wolfsangel in Noord- of Zuid-Nederland, die ons wordt toegezonden, zullen wij plaatsen. En de administratie van De Wolfsangel beloont elken eersten inzender met een gratis jaarabonnement.
Wie dus een wolfsangel ontdekt, waar dan ook, aan een gebouw of op een voorwerp, en ons het eerst een foto daarvan zendt, ontvangt een jaar lang gratis De Wolfsangel.
Het spreekt van zelf, dat de plaats, waar men het symbool gevonden heeft, nauwkeurig vermeld moet worden en dat dezelfde wolfsangel niet reeds door een ander mag zijn ingezonden.
Dat wordt dus een aardige vacantiesport voor de zomermaanden. Duizenden zullen hun vacantie ergens in Nederland doorbrengen, waar zij naarstig zullen speuren of zij den wolfsangel ook ergens kunnen vinden. Maar ook zij, die thuis blijven, kunnen in hun eigen woonplaats met kans op succes rondzien. En allen zullen daarbij veel ontdekken, wat hun leven verrijkt, ook al behooren zij niet tot de gelukkigen, die een gratis jaarabonnement winnen.
De wedstrijd is opengesteld.
Zoek den wolfsangel!

Helm in het Duin

Waar de zeewind zonder ophouden het zand doet stuiven, is het plantenleven karig. Alleen helm en distels weten het leven te rekken op de losse stuifduinen.
De taaie wortels van de helm dringen diep in het zand door op zoek naar vocht. Zij vormen een netwerk, dat het zand vasthoudt. Zoo voorkomen zij, dat de bodem waarop zij groeien uiteenstuift.
Zooals de helm is de Dietsche volksaard: taai en stug voortlevend onder ongunstige omstandigheden, moeizaam de verworven standplaats bevestigend en verdedigend. Vasthoudend en onbezweken zit onze stam sedert eeuwen in deze landen, waarmee hij diep verworteld is.

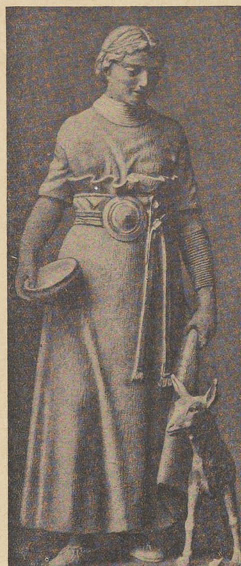
Uit ver Verleden.

Waar in ons vaderland de grond nog woest en onontgonnen ligt, vinden wij, zooveel mogelijk op een hooger gedeelte, de grafheuvels van ons voorgeslacht.
Eenzaam op de wijde heide, soms ook met eenige bijeen, liggen zij daar sedert eeuwen. Een enkele maal vinden wij er vele bij elkaar; op de heide bewesten Hooghalen en tusschen Zeyen en Donderen liggen tientallen dezer grafheuvels.
Indrukwekkend is de aanblik, wanneer de schemer valt over de Drentsche hei en de silhouetten der grafheuvels zich tegen den donkerenden einder afteekenen. Ruig en ongerept is het landschap, de wind strijkt door het heidekruid en de wolken trekken over in stagen gang. De dorpen liggen ver, niets roert zich. Slechts een enkele vogel verstoort een oogenblik de avondlijke stilte met licht gerucht. Grootsch en plechtig is het doodenveld, waar sedert duizenden van jaren ons voorgeslacht rust.
Honderden, ja wellicht duizenden meer van deze grafheuvels hebben op de hoogere gronden in ons land gelegen. Piccardt, de oude Drentsche geschiedschrijver, vermeldde er vele in Drente, die nu al lang door ontginning van den grond verdwenen zijn. Zoo liggen er onder de oude esschen en enken nog vele graven van menschen uit het brons-tijdperk. Diep in het roode zand ligt de kuil met de grijze aarde, waarin nog een klokbeker, een bijl of hamer of bronzen dolk als bijgave; en daarboven ploegde reeds jaar op jaar de landman zijn akker en wiegden de gouden aren van het koren in den wind. Zoo werden voor enkele jaren bij een zandgraving in een esch in het Z.O. van Friesland eenige graven gevonden onder een meterdikke cultuurlaag. De heuvels waren reeds voor duizend jaar geslecht en over de graven van hen, wier strijd gestreden was, groeiden en bloeiden telken jare de gewassen, die nieuwe geslachten tot voedsel strekten.
Stammen sommige van deze tumuli nog uit het steen-tijdperk, de andere behooren tot het brons-tijdperk (den tijd, waarin de mensch het brons, legeering van koper en tin, had leeren te bewerken), wat blijkt uit de bijgaven, den dooden meegegeven.
Voor enkele jaren ontdekten wij op een stukje hooge heide onder Marum (Gr.) een drietal dezer grafheuvels. Ze werden daarop ontgraven door dr. Bursch, assistent van dr. Holwerda. Een dezer grafheuvels had als gewoonlijk het oorspronkelijke graf, d.i. het graf, waarvoor de heuvel was opgeworpen, in het middelpunt. Hierom gegroepeerd lagen, als latere bijzettingen, gestrekte graven uit het brons-tijdperk in bekistingen, waarvan de afteekening nog duidelijk was te onderscheiden. In één dezer latere bijzettingen waren nog enkele skeletresten bewaard gebleven, een zeldzaamheid in onzen poreuzen zandbodem.

De heer J. Siebinga, arts te Opeinde (Sm.), die mede bij de ontgraving tegenwoordig was, verkreeg de beenderresten. Bij diens nader onderzoek bleek, dat op een paar beenderen fragmenten van geweven kleedingstukken kleefden. De bijna totaal vergane stof vertoonde een jute-achtig weefsel.
Hier was ook voor ons land het bewijs, dat in het brons-tijdperk (2000 tot 800 j. v. Chr.) de bewoners geen beestenvellen droegen, doch geweven kleedingstukken. Of ze daarbij of daarnaast in het barre jaargetijde nog dierenhuiden droegen, we weten het niet, maar het is aannemelijk. Bontwerk wordt nog heden gedragen.
We wisten trouwens wel, dat ons voorgeslacht in dien grijzen voortijd het weven, zoowel van wollen als van plantaardige stoffen, kende. Niet ons land was het, dat door gelukkige vondsten ons inlichtte, hoewel reeds eenige jaren geleden in een veenlaag in Drente weefsel werd gevonden in gezelschap van wapens uit het brons-tijdperk.
Vooral in Denemarken deden bodemomstandigheden deze organische stoffen beter bewaard blijven. De oudheidkundige Sophus Müller vertelde hierover reeds in het laatst der vorige eeuw in „Nordische Altertumskunde": „Tot de merkwaardigste overblijfselen uit den voortijd behooren de complete en goed bewaard gebleven mannen- en vrouwendrachten, die in eiken kisten in Jutlandsche en Sleeswijksche grafheuvels gevonden zijn. Nergens buiten Denemarken, noch in Europa, noch in de andere werelddeelen, zijn kleedingstukken uit een zoo ver terugliggenden tijd als het oudere brons-tijdperk voor den dag gekomen."
Deze vondsten hebben van de gebruikelijke opvattingen omtrent de kleeding uit dien tijd niet veel over gelaten. Zij hebben trouwens in het algemeen de populaire voorstelling onzer schoolboekjes, dat onze voorouders barbaren waren, reeds sedert lang onhoudbaar gemaakt.
De kleedingstukken, die gevonden werden, stellen ons in staat ons van de kleederdracht een duidelijke voorstelling te maken. De beide afbeeldingen geven de kleeding van een Germaanschen man en een Germaansche vrouw omstreeks 1500 voor Chr. weer. Zij zijn ontleend aan „5000 Jahre Deutschland" van Jörg Lechler. De beelden zelf bevinden zich in het museum te Halle in Duitschland en zijn gereconstrueerd naar de vondsten uit eiken lijkkisten uit dien tijd.
Dezelfde stammen, zonen van hetzelfde Germaansche ras, woonden toen hier zoowel als in Noord-Duitschland en de Noordsche landen. Zijn hier de vondsten schaarscher, die wijzen op een reeds gevorderde beschaving, op een

geordend maatschappelijk samenleven, dan is de oorzaak in hoofdzaak, dat de gesteldheid van onzen bodem niet toeliet, dat we nog veel uit dien tijd in onze musea kunnen bergen. Het zijn bijna alleen de veenen, die nu en dan een schat uit dien tijd na zooveel eeuwen weer aan het daglicht brengen.

De man droeg een hooge, ronde muts. Zijn bovenlichaam was gehuld in een geweven kleedingstuk, dat van boven over de borst reikte en van onderen ongeveer tot de knieën ging. Een band over den schouder hield dit kleedingstuk vast, mede met een riem of band om het middel, waaraan een bronzen wapen bevestigd was. De schouders en armen werden bedekt door een los neerhangenden mantel, die volgens prof. Schuchhardt (Deutsche Vor- und Frühgeschichte in Bildern) ten nauwste herinnert aan de Grieksche chlamys. Ze is daaraan ten voorbeeld geweest, meent prof. Schuchhardt, want de chlamys stamt niet van de Middellandsche Zee of uit het Oosten.

De beenen waren naakt en aan de voeten droeg men lederen schoenen.

De vrouw uit dien tijd droeg als de moderne vrouw een blouse en rok, al zal dan de stof wel wat duurzamer en vrij zeker wat grover zijn geweest dan de prulletjes van kunstzijde van tegenwoordig. Een haarnetje hield het haar in den gewenschten vorm. Men wist ook kleur te leggen in de kleedij, gelijk o.a. nog een siergordel bewijst, die in het midden wit en langs de kanten rood gekleurd was. Aan den gordel prijkte een goudglanzende, fraai bewerkte bronzen schijf, terwijl een bronzen halsring of -kraag en armringen voor verdere versiering zorgden.

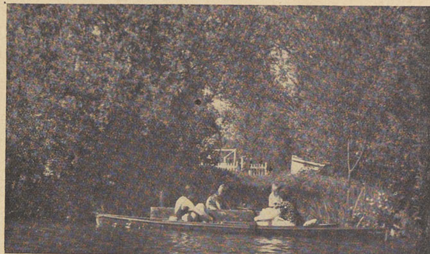
Dat de vrouw niet als minderwaardige van den man werd beschouwd, bewijzen de bijgaven in de graven. Er werd haar naast haar sieraden niet een voorwerp voor huisarbeid, doch evenals den man een fraaie dolk meegegeven in haar laatste rustplaats.

Zoo zien we dus, dat onze voorvaderen hier 3500 jaar geleden niet door veld en bosch zwierven als wilden in beestenvellen gehuld, doch hier woonden als menschen, die reeds in een vrij hoog cultuurstadium verkeerden en die in alles wat wij van hen weten reeds blijk gaven veel smaak, kunstgevoel en kunstvaardigheid te bezitten.

Ook voor ons land geldt, wat Jakob Grimm reeds in 1844 voor Duitschland schreef:

„Omdat ik ervoer, dat zijn taal, zijn recht en zijn ouderdom veel te laag getaxeerd werden, wilde ik mijn vaderland verhoogen."

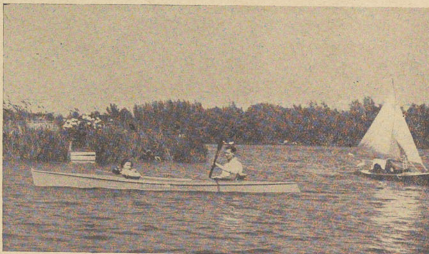
Om ons vaderland te verhoogen, behoeven wij slechts de feiten te laten spreken.

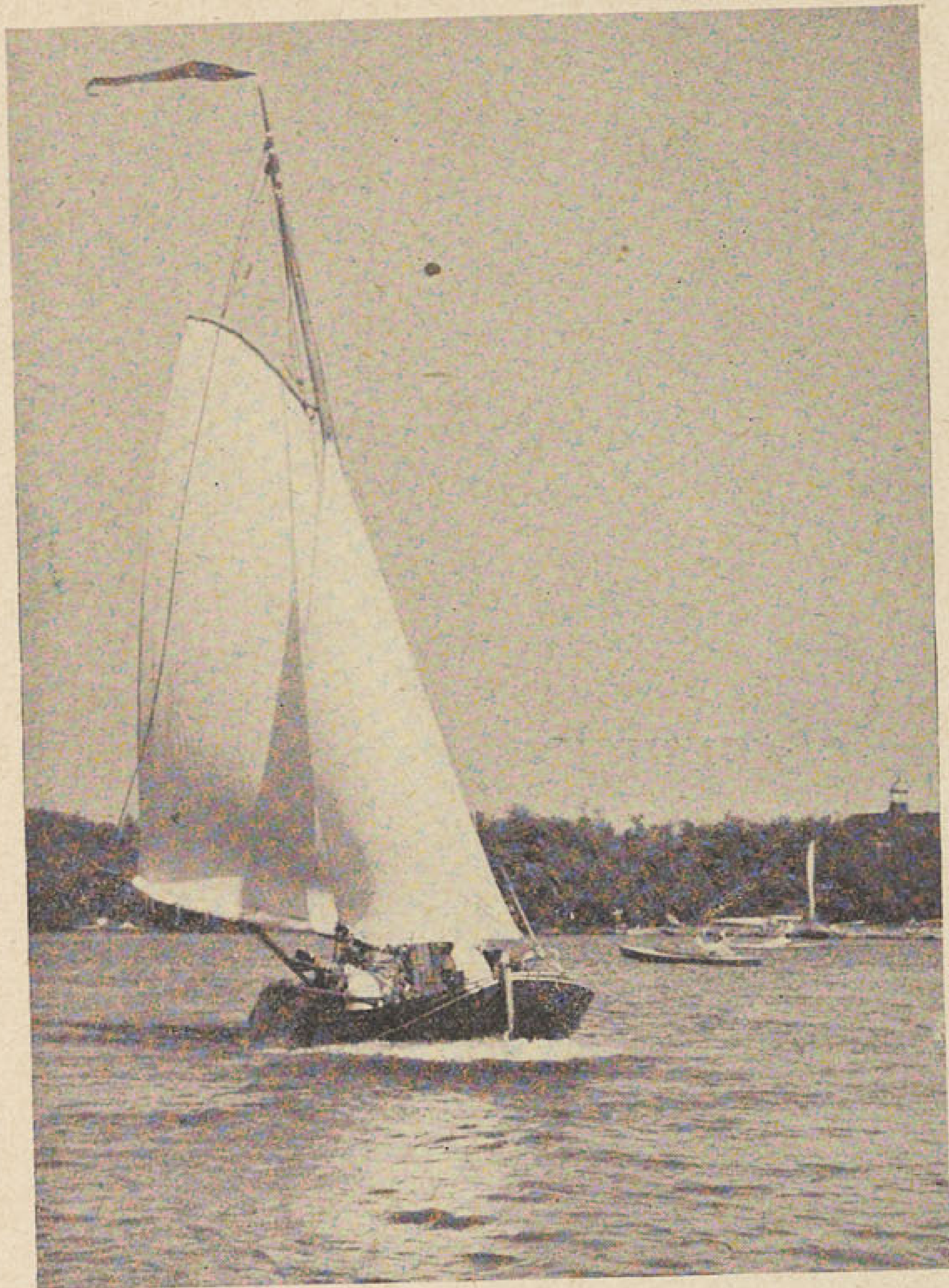

Kanosport.

Zoodra de eerste zonnige dagen van het voorjaar de herleving der natuur aankondigen, verschijnen de kano's op het water. De „groote" watersport rust nog — zij heeft heel wat voorbereiding noodig voor zij het zomerseizoen kan inzetten. Het tuig moet nagezien worden, er valt te verven en te lakken, er zijn tientallen kleine karweitjes te verrichten, alvorens de grootere jachten zich vertoonen kunnen. Maar een kano is als een fiets. Twee sterke jonge armen leggen hem even in 't water; een paar kussens kleeden hem aan en hij glijdt weg, het avontuur tegemoet. Want dat is het heerlijke van de kano — hij is het avontuur voor duizenden jonge mannen en meisjes van Nederland. Hij heeft niet veel ruimte noodig. Hij glijdt tusschen de groote tjalken door, die stil voor anker liggen, wachtend op vracht. Hun rompen ruiken naar teer. Om hen hangt die niet te definieeren lucht van water, kroos en wier, van teer en vochtig hout, die het hart verheugt. Hun namen, hoekig in hout gesneden, spreken van het eenvoudig leven van ons schippersvolk: De Goede Verwachting, De Vrouw Johanna, De Twee Gebroeders. Zij zeggen frank waar zij thuishooren: Antwerpen — en de kaaien en leien der oude Vlaamsche stad rijzen voor de verbeelding, de warme Vlaamsche taal klinkt over het water. Wildervank — de eindelooze kanalen der veenkoloniën met de simpele, eenvormige huizen langs den eindeloozen weg en de scherpe geur van turfrook in de lucht. Dreumel — het dorp ligt veilig weggeborgen achter den dijk, de kribben rekken hun armen in den stroom, die wielend en kolkend voorbijgaat. De wolken spiegelen in het water, zij komen van de zee, waar de rivier zich heenspoedt. Een stoomboot groet met de fluit — ver draagt het geluid.

De kano heeft geen diepgang. Hij glijdt de kleine kreekjes binnen der veenplassen, waar de lelies dicht aaneen liggen en een reiger stil aan den kant staat. Een visch springt in

den loomen middag. Muggen gonzen. Lisschen stuiten langs den oever het vergezicht over de weiden en plassen uit — als een tooverwereld ligt daar in de zon de kreek, nieuw als pas geschapen.
Heel de waterwereld van Nederland ligt open voor de kano. Hij brengt de ontdekking van stille schoonheid, die onvermoed te wachten lag. Dat is avontuur: langs het water te zwerven en niet te weten, wat achter de volgende kronkel liggen zal.
Maar hij biedt ook andere mogelijkheden. Waar de plas open ligt en de zomerbries de ruimte krijgt, staat een stevige golfslag. De kano is klein en rank — hier is durf noodig en handigheid. Wie hier zeilen wil, moet uit zijn oogen zien.
Dapper glijden zij tusschen de groote jachten en tjalken door, de kleine kano's. Hoe broos en wankel lijken zij, voor wie ze van een hoog scheepsboord hun gang ziet gaan, vrij en onbekommerd.
Vrij en onbekommerd voelen zich de jongen, het meisje, die in hun kano het water op trekken. Zij zijn op zichzelf aangewezen. Durf, handigheid en dat rijke, sterke gevoel op eigen kracht te varen, dragen hen. Het gevaar is om hen, maar zij beheerschen het, zij zien het elke minuut koelbloedig en ree onder de oogen. Dat is avontuur; dat is leven.

Dat is het meest eigen leven van onzen stam. Door de eeuwen heen, duizenden van jaren, hebben onze voorouders zoo geleefd. Een wereld vol gevaren was om hen heen en zij schuwden die gevaren niet. Sterk en vastberaden waren vanouds de mannen, die de Noordelijke zeeën bevoeren. In kleine hulkjes kropen zij langs de kusten, waagden zich waar zij geen kust meer zagen en staken over naar landen, waarvan de tijding hen door mondelinge overlevering bereikt had. Duizenden en duizenden hunner lieten het leven op zee; maar hun zonen namen roer en schoot van hen over en voeren uit op avontuur. De geschiedenis van onzen stam is vol van hun durf en hun daden.
Hen trok het avontuur, het onbekende. Hun sterke oerkracht dreef hen tot het gevaarlijke leven, waarin zij al de krachten van lichaam en ziel ten volle konden ontplooien. Zij wilden leven in daden en de wereld was hun nauwelijks groot genoeg. Het bruisen van het water om den boeg, het fluiten van den wind in het want was een muziek, die hun ziel betooverde.
De zeventiende eeuw geldt voor de glorietijd ook van onze zeevaart. Maar reeds eeuwen voordien voeren onze schippers uit op avontuur, naar de Middellandsche zee, naar Engeland, naar de Oostzee. En toen de gouden tijd voorbij was en niet langer Nederlandsche vloten de zeeën van West-Europa beheerschten, voeren nog steeds Nederlandsche zeelui in kleine schepen er op uit. Ook in de 19e eeuw gingen Groninger kofschepen jaarlijks de zee op, als de voorjaarsdagen weer aanbraken. Zooals tien eeuwen vroeger de schippers de naburige zeeën op gingen, onderhielden zij de vaart op de kusten der omliggende landen. En ondanks drijvende hotels en drijvende wolkenkrabbers varen nog steeds Nederlandsche schippers met kleine motorschepen overal, waar wat te beleven is en pikken den Engelschman de kustvaart tusschen zijn eigen havens af. Daar had overigens Cromwell al last van.
Op eigen kracht 'n onbekende toekomst tegemoet varen — het avontuur en het gevaar — zich inzetten met al zijn kracht en zegevierend weerkeeren — dat is voor ons volk: leven. Heel het leven is immers één groot avontuur. Elk oogenblik kan verrassingen brengen, elk besluit bergt onoverzienbare gevolgen in zich. Daar komt het er op aan sterk en besluitvaardig te zijn, den ondergang voor oogen te zien en niet te wankelen.
In den jongen zomer varen de kano's bij duizenden uit. Zij dragen jonge mannen en vrouwen van Neerland's stam het water op, in wie het bloed spreekt; die geen gevaar duchten, omdat hun hart sterk en onbevreesd is. Hun kano draagt hen droom en avontuur tegemoet, waarin hun ziel rijpt voor de groote levensreis. Gelukkige, sterke, onbekommerde jeugd — gij toekomst van onzen stam — voorspoedige vaart!

Op het Domplein te Utrecht hebben ook dit jaar weer, evenals in voorgaande jaren, opgravingen plaats. Zij staan onder leiding van dr. van Giffen en trekken veel belangstelling van voorbijgangers. Dit gedeelte der stad is zeer oud, vele lagen liggen er boven elkaar, zoodat de opgravingen een groote diepte bereiken. Op de foto ziet men verschillende muurresten van gebouwen, welke eeuwen geleden op deze plek stonden, benevens een ronde gemetselde overwelving, blijkbaar van een put of oven. Verder zijn eenige gouden munten gevonden.

